

Plantenbescherming

in het Groothertogdom Luxemburg

met 4 lijsten en een meetlat het veld in

door Joh. Bolman

De wettelijke bepalingen inzake bescherming van wilde planten en dieren berusten in dit land op de Natuurbeschermingswet van 29 juli 1965. Eerst iets over deze wet zelf. Die bevat primair de belangrijke bepaling, dat het van 1 maart tot 30 september verboden is: hagen, hakhout (Niederwald) en struikgewas af te branden, te snoeien of te rooien, het plantendek van graslanden, braakland of wegkanten af te branden en in die periode een uit riet, biezen e.d. bestaand plantendek te vernietigen, tenzij men hiervoor vergunning van hogerhand heeft. Deze algemene bepaling biedt vooral een nuttige bescherming aan allerlei soorten dieren. De datum van eind september had ik echter liever nog wat later gesteld gezien, bijvoorbeeld 30 oktober.

Graag vermeld ik nog, dat de Wet ook verder algemene bepalingen van betekenis bevat. Ze verbiedt nl. voor de *niet*-beschermde planten en dieren: elk overmatig gebruik, elke ongerechtvaardigde verminking en vernieling, en staat weliswaar het verzamelen voor persoonlijk gebruik toe, maar verbiedt beroepsmatig vangen of verzamelen ervan, behalve weer met speciale toestemming (paddestoelen en wilde vruchten vallen buiten het verbod).

Gaat het om gekweekte exemplaren, dan moet men de desbetreffende opsporingsambtenaren de herkomst kunnen aantonen. Tenslotte nóg een zeer belangrijke bepaling: het invoeren van niet-inheemse dieren en planten met het doel, ze aan de Luxemburgse fauna of flora toe te voegen, is zonder toestemming verboden. Ontheffing van al deze bepalingen kan worden verleend in verband met wetenschappelijke doeleinden.

Verder is de wet een raamwet, d.w.z. dat die slechts de mogelijkheid opent van gehele of gedeeltelijke bescherming van planten en dieren, terwijl de soorten dan in een of meer uit te vaardigen '*Verwaltungsverordnungen*' zullen worden aangewezen. Dat is voor de planten gebeurd in een '*Grossherzogliches Reglement*' van 22 december 1967, waardoor Luxemburg op dit gebied in de Benelux de spits afbeet.

Het 'Reglement' onderscheidt 4 groepen van planten, A, B, C en D. Alleen die van groep A zijn geheel beschermd; die van de overige drie groepen genieten een onderling verschillende, gedeeltelijke bescherming. Met name in groep B zijn er echter binnen de groep nog weer gradaties in wat mag en niet mag.

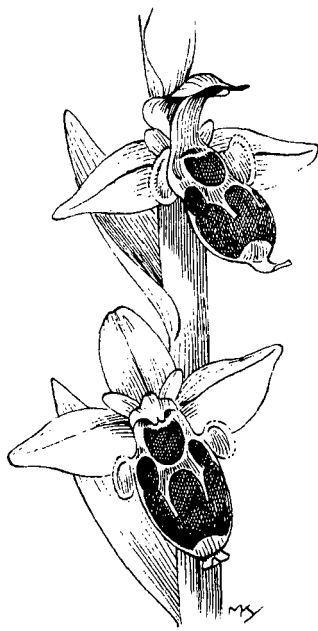
In het onderstaande overzicht heb ik gepoogd, alle bepalingen tezamen per groep samen te vatten. Achter elke plant heb ik verder tussen haakjes de letter A of B gezet, indien de soort op de desbetreffende Belgische beschermingslijst staat. Voorzover de soorten van de Luxemburger lijsten een min of meer gangbare Nederlandse naam bezitten, heb ik die gebruikt, anders hun Duitse en hun wetenschappelijke naam zoals deze in het 'Reglement' voorkomen, echter met weglating van de auteursnamen.

Groep A: volledig beschermd. 'Er mag niets mee', vers noch gedroogd. Dus volledig plukverbod!

1. alle Wolfsklauwsoorten (A). 2. Koningsvaren (B). 3. Hautfarn (*Hymenophyllum tunbrigense*). 4. Vrouwenschoentje. 5. Rood bosvogeltje. 6. Dingel (*Limodorum abortivum*), een vrijwel bladgroen-

Dingel (*Limodorum abortivum*).

Bijenorchis (*Ophrys apifera*).

loze orchidee met paarse stengels (A).
 7. Widerbart (*Epigonium aphyllum*).
 8. Alle Ophryssoorten, in Luxemburg vertegenwoordigd met Bijenorchis, Hommelorchis, Spinnenorchis en Vliegenorchis (België alle op lijst A; de in de Belgische regeling voorkomende naam 'Horzelorchis' is vermoedelijk een uit de flora van De Langhe c.s. overgenomen drukfout).
 9. Aapjesorchis (A). 10. Soldaatje (A).
 11. Purper (Bruine) orchis (A). 12. Hondskruid (A). 13. Poppenorchis (B). 14. Bokkenorchis (A). 15. Pekbloem. 16. Rotsanjer (A). 17. Grote anemoon (*Anemone sylvestris*). 18. Wilde judaspenning (B).
 19. alle Gentianen (in België Kruisblad- en Klokjesgentiaan op lijst (A). 20. Strobloem (A). 21. Valkruid (*Arnica montana*) (A).

Groep B: gedeeltelijk beschermd. Plukken mag, doch ondergrondse delen zijn taboe en ook planten met kluit. Koop/verkoop en venten met deze planten is verboden. Maar Lelietjes-der-dalen, bovengronds geplukt, mogen wél worden verhandeld.

Verdere beperkingen: van de op de lijst voorkomende Varens (nrs 1 t/m 3) mogen

per persoon per soort 2 bladen worden geplukt. Van de onder deze lijst vallende orchideeënsoorten (alle behalve de nummers 4 t/m 14 van lijst A) mogen per persoon per soort niet meer dan 5 stuks worden afgesneden en slechts zo, dat het onderste stengeldeel met minstens 2 bladen blijft staan. Tenslotte: alle overige soorten van deze lijst mogen bovengronds worden geplukt, doch per persoon per soort mag niet meer worden verzameld dan een bosje waarvan de gezamenlijke stengels of twijgen een middellijn van ten hoogste 2 centimeter hebben.

Op lijst B staan:

1. Dubbelloof. 2. Tongvaren. 3. Naaldvaren en nog twee andere soorten van dit geslacht, nl. *Polystichum lonchitis* (Lanzenfarn) en *Polystichum setiferum* (Borstiger Schildfarn). 4. alle inheemse Grasliesoorten (in België alleen *Anthericum liliago* op lijst B). 5. Sterhyacinth (*Scilla bifolia*). 6. Lelietje-der-dalen (zie boven). 7. Wilde (gele) narcis. 8. alle niet op lijst A genoemde orchideeën (België dito, maar dat land zette andere, en met name van het geslacht *Orchis* er meer op zijn lijst A). 9. Rode pek-anjer (A). 10. Karthuizer anjer. 11. Zwolse (Heide) anjer (A).

Gele monnikskap (*Aconitum lycoctonum* (= *vulpara*).

12. Gele monnikskap (België alleen de Blauwe op A). 13. Wilde akelei. 14. Wildemanskruid (B). De Steenbreesoort *Saxifraga sphonhemica* (Rheinischer Steinbrech). 16/17. Geel vingerhoedskruid (*Digitalis lutea*) en het eveneens gele Grootbloemige vingerhoedskruid (*D. grandiflora*).

Groep C: gedeeltelijk beschermd. De vier op deze lijst genoemde, houtige soorten mogen niet worden geveld, verwijderd of vernietigd. Per persoon per soort een bosje van de beperkte omvang (zie lijst B) mag, maar niet voor handelsdoeleinden; koop/verkoop en venten verboden. Geoorloofd is echter het verzamelen en verhandelen van jeneverbessen (botanisch gezien zijn dat kegeltjes).

De soorten zijn:

1. Jeneverbes (A). 2. Palm(*Buxus*)boompje. 3. Hulst. 4. Peperboompje (A).

Groep D: gedeeltelijk beschermd.

Op deze lijst prijkt in alle eenzaamheid slechts het Echte duizendguldenkruid (*Centaureum erythraea*). België heeft alle 3 soorten Duizendguldenkruid op zijn lijst C.

De gedeeltelijke bescherming verbiedt: bedrijfsmatig verzamelen, koop/verkoop en venten. Plukken van één bosje per persoon mag, mits omvang beperkt blijft zoals bij lijst B vermeld.

Als u dat allemaal hebt bestudeerd, zult u wel weer begrijpen dat ik ook over de verordening van het kleinste Beneluxland weinig verrukt ben. Uiteraard heeft men een aantal soorten onder bescherming geplaatst die België niet tot zijn flora mag rekenen. Maar laatstgenoemd land bracht bijvoorbeeld 6 soorten van het geslacht *Orchis* op zijn lijst A, terwijl Luxemburg met 3 hiervan volstond en de andere 3 op lijst B plaatste. Ik kan in de recente flora de De Langhe c.s. werkelijk niet constateren, dat die overige drie in Luxemburg nu zóveel algemener zijn dat dit een minder vèrgaande protectie rechtvaardigt. Uniformiteit tussen beide landen ware, nog afgezien daarvan, veel logischer geweest.

En het hele systeem van lijst B, waardoor de wandelaar zich mag tooien met telkens 2 bladen van de vijf beschermde varens, in z'n hand mag hebben bosjes van maximaal 5 stuks van elke orchideeënsoort van lijst B mits de onderste stengeldelen met minstens twee stengelbladen daaraan ontbreken, en van de andere B-soorten bosjes tot een maximale dikte van 2 centimeter stengelomvang, roept bij mij een grote onvrede op. Wie zal dat allemaal controleren? Kent de 'bospik' werkelijk al die varens? Ziet u hem al met de drager van een of meer vijftallige bosjes orchideeënsoorten terugwandelen naar de plaats des onheils, om het ter plekke nog aanwezig zijn der aansluitende stengeldelen met minstens twee bladen elk vast te stellen? Men mag de man bovendien eerst wel heel grondig onderwijzen in het onderscheiden van de orchideeën van lijst A en die van B. Dat is heus niet zo'n eenvoudige zaak. En ook zijn kennis van de andere soorten dient wel grondig te worden getoetst.

Regelingen als deze zijn goed bedoeld natuurlijk, maar ze rieken naar mijn mening al te veel naar de studeerkamer. Ze zijn kennelijk gemaakt door 'mensen die veel wéten, veel willen en veel zijn': botanisch zeer deskundigen, die vanuit hun wetenschap en functie de zaak heel grondig maar veel te academisch hebben opgezet.

Tegen wie zijn regelingen als deze gericht? Tegen de botanicus of florist? Die kan langzamerhand geacht worden te weten wat hij doen en laten moet. Laat hij het niet, dan helpt ook een dergelijke verordening niet, want hij zal ook zonder deze z'n euvelheden wel heel voorzichtig bedrijven. Is het dan voor het ondeskundige 'grote publiek'? Ik laat in het midden, of dit werkelijk door plukken de grote veroorzaker van de verarming onzer wilde flora is. Als men dit wél meent, dan is een algemeen plukverbod het enige effectieve. Dat is voor iedereen begrijpelijk en uitvoerbaar. Ik zou zo'n verbod ook helemaal niet zo erg vinden: het grootste deel van onze wilde planten geeft, als het al na een buitendag in enigszins redelijke staat de huiskamer bereikt, slechts een zeer kort genoeg. De 'fleur' is er gauw af, geheel anders dan bij gekweekte soorten.

'Jede Konsequenz führt zum Teufel!' Terwille van hen, die menen dat plukken opvoedkundig werkt, zou ik me er in kunnen vinden, dat een aantal heel gewone en voor iedereen kenbare soorten plukbaar blijft buiten geheel beschermd gebied, en dat verder elders een absoluut plukverbod zou gelden. Als 'vogelvrije' soorten noem ik, vatbaar voor discussie: Speenkruid, Scherpe boterbloem, Witte dovenetel, Duizendblad, Wilde peen, Fluitkruid, Herderstasje, Paardebloem, Madeliefje, Klein hoefblad, Rode en Witte klaver en Pinksterbloem. En daarbij natuurlijk een groot oogje toe voor onnozele kinderen, die gelukkig nog niet precies beseffen wat wij volwassenen zo perfect menen te kunnen reglementeren.

Naschrift

Bovenstaand artikel schreef ik in de afgelopen winter. Inmiddels kon ik nadien kennis nemen van de thans van kracht zijnde Plantenbeschermings-Verordening van de Duitse Bondsrepubliek. Dat is dan de 'Fassung' (laatstelijk gewijzigde tekst) van 6 juni 1963.

Hierin staat vóórlop de bepaling, dat men wilde planten niet mag misbruiken of hun groeiplaatsen verstoren, onder welk algemeen verbod speciaal valt het overmatig

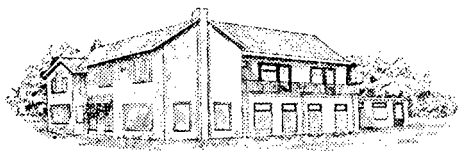
Een gebied dat botanisch, geologisch en ook archaeologisch bijzonder interessant is:

The Burren, County Clare, Ierland

Als u een boeiende vakantie wilt doorbrengen in Ierland, kom dan naar

KEANE'S HOTEL, LISDOONVARNA

Kamer met bad, halfpension, £ 55, — per week.

Waarheen?

TEXEL

Het vogeleiland

In alle jaargetijden uniek voor
vogelliefhebbers en 'plantjes'-mensen.
HET trefpunt op Texel voor
natuurliefhebbers is:

Hotel „Beatrix”

(H. P. Houwing) - Kamerstraat 5 - De Koog - tel. 02228 - 207 - Lid K.N.N.V.
Voor weekenders speciale arrangementen.

plukken van bloem- en varenplanten, afbranden van het plantendek e.d., zelfs als daardoor geen economische schade wordt aangebracht.

Belangrijk is ook, dat in de Verordening tevens een verbod om 'vreemde' planten in de vrije natuur uit te zetten of te zaaien voorkomt, behoudens met toestemming.

Dan volgen er *drie* lijsten. Totaal beschermd zijn circa 60 met name genoemde soorten, alsmede alle soorten van de Orchideeën- en van de Gentianenfamilie. Vooral ten aanzien van de orchideeën, die alleen al door hun naam bij vele lieden een merkwaardige plukdrift blijken op te wekken, is deze bescherming veel beter dan dat men alleen aan bepaalde soorten of geslachten van die familie bescherming verleent, soms zelfs (Luxemburg!) nog slechts aan hun onderaardse delen.

Daarnaast mag men van 15 met name genoemde soorten de onderaardse delen of de rozetten niet weghalen of beschadigen (dus je mag de bloemen wél plukken!). Dit geldt tevens voor alle soorten van de

geslachten *Silene*, *Sempervivum* (Huislook) en *Saxifrage* (Steenbreek).

Ten derde wordt bepaald, dat wilde planten of delen ervan uitsluitend met schriftelijke toestemming voor handels- of bedrijfsdoeleinden mogen worden verzameld, doch voor circa 30 soorten en alle Zonnedauwsoorten wordt het verkrijgen van een dergelijke toestemming bij voorbaat uitgesloten.

Tenslotte zegt de Verordening, dat in natuurreservaten *alle* wilde planten (en dieren) 'onaanraakbaar' zijn. Je mag ze er ook niet van buiten af uitzetten, noch de paden verlaten, rommel maken enz. enz., net als bij ons in de terreinen van Natuurbescherming, Staatsbosbeheer e.d. Ik geef bij dit alles maar geen commentaar meer.

Adres van de schrijver:

*Tekeningen (bij beide artikelen) van
M. J. Ch. Kolvoort*

bever zwerfsport

Regentesselaan 317
2562 EC Den Haag

Lichtgewicht Kampeer- en Kano-specialist.
Kanoverhuur

Fred van Olphen

Onze artikelen werden uitgetest tijdens vele expedities (o.a. Nederlandse Spitsbergen Expedities '69 en '72, IJsland, Vuurland, Skandinavië, Noord-Canada etc.).

Een greep uit ons uitgebreide assortiment: Lichtgewicht tenten - Branders, Rugzakken, Donzen slaapzakken en jacks, Regenkleding, Anoraks, Laarzen, Gedroogd voedsel, Kano's met toebehoren, etc. etc.

Vraag inlichtingen - bestel tijdig of bezoek onze zaak.